

SAL 1
HEJMAR 4

ÇARŞEMB
1 TÎRMEH 1942

RONAHÎ

ANNEE 1
NUMÉRO 4

MERCREDI
1 JUILLET 1942

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDÊ HAWAR

KALO NE LI MAL E, PÎRÊ RAHIŞTE VERISÊ MASIVANIYÊ Û LI KAR E.

ŞAM—1942
ÇAPXANA SEBATÊ

EV KÎ YE ?

Belê kalo kî ye ? Ev kalê mûsipî, rûqermîçî û porweşihayî kî ye ? Li hire çî îşê wî ye ? Sûretê wî ma çîre ketiye Ronahiyê ?

Pa ew şah, sehmerşah, qraf, imperator, reîscimhûr, serekdewlet, zana, pispor an qehremanek e ? No, ne yek jî ji van hemiyan. Kalo şagirdek e; şagirdekî dibistanê. Kalo jî xelkê Londrê ye û navê wî « Albert Arthur Lewis » e. Kalo 57 salî, maldar û xudan zar û zêç e. Digel 57 salên xwe, kalo vê paşiyê ketiye ûniversita Londrê, yanî dibistana ko tê de diktori, mihendisî, kimyageriyê h. d. hîn dibin.

Ma çîre ? Bi tenê ji bo zanistiyê, tenha jî ber hezkirina zaninê.

Kurdino ! malnexibrabino ! ji kalo ibretê bigirin. Ez ji we re nabêjim bi 57 salên xwe ve bikevin ûniversîtê. Lê beriya 57an hînî xwendin û nivîsandina zimanê xwe bibin.

gulan û bomban, li hev xî. Ev îşekî zehmet û ewçend jî bi talûke ye.

ELASKE

Bi hênceta şerê Pesîfikê, nemaze piştî ko japonan esker derêxiste hin giravên Elêûtenê, gelek caran çel li Elaskayê dikin.

Elaske dikeve bakurê roavê Emêrikê û ew niygiravêk e. Di erdê Emêrikê de ji her derê bêtir Elaskê nizingî Asyayê ye. Behira Behreng dikeve navbera Elaskê û Sibîryayê. Di vê behirê re Pesîfik dikeve behira bakur a cemidî. Erdê Elaskê gelek fireh e. Rûyê erdê wê 1376292 kilomêtr çarçik e, bi qasî Frensê du car û nîvan. Lê xelkê tê de gelek kêmtir in; nagehin sed hezarî jî; eskimo û biyanî.

Elaske welatekî gelek sar e. Behra Behreng ya ko dor li niygiravê digire ji îlonê heta Hizêranê dicemide. Xelkê kevin tev de eskimo ne. Ūris, piştî hin emêrikani jî çûn-ê û tê de cih bûne. Hatina welêt nemaze masivani û neçira dehban e. Kurkine hêja û girandeha jê dertên. Di erdê wê de hin maden jî

hene; wek zêr û komir. Lê ji ber xurtiya sermayê wan kanan nikarin weke xwe bişixulînin.

Eleske, di sala 1741ê de ūrisan keşif kiri bû û bû bû milkê wan. Di sala 1867an de hikûmeta Emêrikê, Elaskê ji ber sebebên eskerî û siyasî, ji ūrisan bi 7 200 000 dolarî kiri. Heye ko di vî şerî de bi kêrî wê bêt. Ji ber ko di erdê Emêrikê de ji Elaskê bêtir tu erd evçend ne nizingî Japon û Rûsyayê ye.

BALAFIRVANÊN HÊSIR DIÇIN QERARGAHEKE HÊSIRAN

SIWANVANIYÊN INGILIZÎ DI TALÎMGAHEKE INGILÎSTANÊ DE

CEBRAİL

HİTLER, STALIN, MU' SOLİNİ,
ÇORÇİL Ü MASİYË ZEFERË

Gelek çaran gava işe yekî hebe an tişteki wî winda bibe diçe nik falçî an remildareki û li fala xwe dide nihêrtin. Ev ji bo mirovine adeti ye. Lê herçî serekên vi şerî nikari bûn li xwe deynîn û herin cem falçîki. Ji lewre çûn ba Cebraîl û jê pirsin: gelo kî ji me her çaran vi şerî wê bibe serî û bigehe zefere.

Cebraîl di keviya bêrmekê de rûniştî bû û li masiyê ko di nav bêrmê de diçû dihat temaşa dikir. Milyaketê salxwirde, serê xwe hilda û gote wan:

— Yê ko ev masî girt û ji avê derani ewê zora hemiyan bibe û bigehe zefere.

Mûsolîni hema ji hindav de rabû, xwe şidand, mehmûzên çizmeyên xwe li hev da, û bi silaveke faşistî qesta pêş kir û wek denekî xwe berda avê. Bêrm fireh, av kûr û masî ji mezin bû.

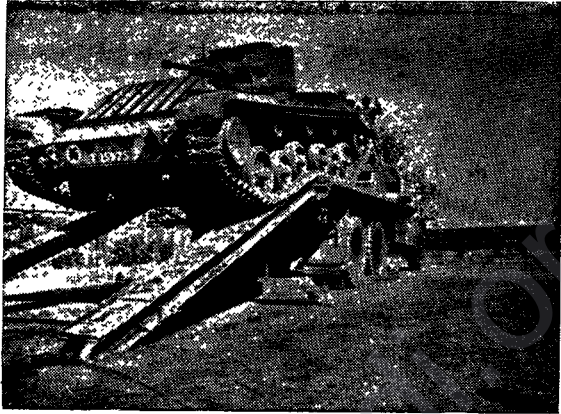
Dûçe li avê welê gêr bû ko li xwe wergeriya û her du lingên wî li rûyê avê xuya kirin. Bû

KLÎŞEYÊN VÎ RÛPELÎ:

1 — Tangeke îngiltzî li kemyonê siwar dikin.

1 — Eskerine îngiltzî di welatên rohelatê dût de.

3 — Du deryavanên noqareke talyani û binavbûyî hildikişin ser vaporeke îngiltzî.

Keftelefta wî. Ji Hitler ne biwa ew tê de difetistî.

Dor gihâştî bû Hitler. Rêberê elemanan fireht û kûrahiya avê pîva, giraniya avê da weznê û di derenceyê re daket bêrmê û berê xwe da masî û ew ajot heta ciheki teng. Li wê derê bi her du baskên xwe li masî hate wer, ew xiste nav çemberê û girt. Hitler masî di himbêza wî de di derencê re bi hewa ket. Lê dema gihâste pêpinga paşîn lingê wî şemîtî, li xwe qelibî û masî ket avê.

Stalin got ev îşê min e; hêz da xwe û wek rawireki li avê raperî û dirêjî masî kir. Masi jê tirsîya, baskên xwe vekirin û wî jî ajote ser Stalin; bû şerê wan. Masi rahişte simbelên Stalin û bi perçeki goşt nivê simbelên Stalin rakir. Stalin destê xwe danî ser birina xwe û jî avê derket.

Her siyan li hev „nî-hêrt. Yeki got: Ma Çorçil li kû ye? Dor gihâştîye wî bila ew ji xwe birceribîne.

Lê gerîyan. Çorçil di quncikekê de, xwe li keviya bêrmê pehin kiri bû û bi kulmekî xwe ava bêrmê vala dikir.

KLÎŞEYÊN VÎ RÛPELÎ :

1 — Bergehêk ji febrîkayên çek û cebîrxanan, yên Ingîlistanê.

2 — Di beristanên Efrîqayê de karwanekî kemyonan.

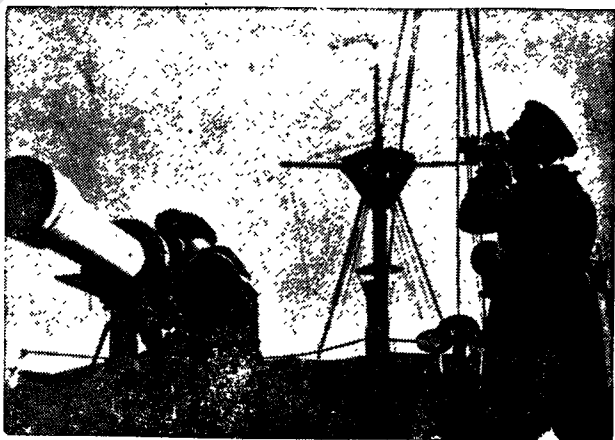

ZABITINE NOQARINE FAJNANI Û ELEMANI YÊN KO HËSÏR KETINE DESTËN INGILÏZAN,
 ÇAVGIRËDAYÏ DATËN BENDEREKE INGILÏZÏ.

JI STOLA F. A.

Stola Frensa Aza digel stolên hevalbandan şerê noqarên dij-
 min jî dike. Klîşa me şani lez-
 boteke stola Frensa Aza dide. Vê
 lezbotê daye pey noqareke dijmin.

ŞERÊ BERIYÊ

Şerê beriyê hinek dimîne şerê behirê. Dîvêt di navbera her du şerevaniyan de xetine gelek sabit nîn bin û ew bêî ko bizanin bikevin pêş û paşên hev.

Herweki iro di dora Birhaşimê de çêdibe.

Elemenau ji aliyê nivro berdaye ser baskê ingilzan û li Birhaşimê wer hatine. Ji milê din di zeviyên torpilê re derbas bûne û ketine navbera behir û Birhaşimê. Di Birhaşimê de eskerên Firensa Aza hene. Van eskeran du firqeyên telyanî perîşan kirine.

Klişa me bergelheki şerê beriyê şani dide. Herê dema ko di beristanên Efrîqayê de oj diçe ava; tangeke Firensa Aza berê xwe daye qedera xwe.

ETOMÎTRALYOZEKE RERIYÊ. EV ETOMÎTRALYOZ GELEK XURT Û BILEZ IN.

MIN

JI ROMEL RE ÇALEK KOLA

Vê paşiyê talyan û ingilzan hin hêsir pev guhartine. Yekî jî hêsirên ingilzî, Klin Eskorç, birekî biserhatiya xwe bi awayê jêrin jî rojnamevanekî emêrikani re qise kiriye û gotiye:

— Li şeva 22ê Çiriya-paşin me di sehrayê de rîya xwe wînda kiri bû. Şevê pê de, em bi texmîn meşîyan. Bi şefeqê ve em rasti komeke tanga hatine. Ew tangine elemani bûn. Elemanan em hêsir girtin. Gava me nizingî li tanga kir me general Romel bi xwe dit. Romel li ser tanga xwe jî piyan sekini bû û êrişê bi destê xwe digêrand.

Em kirin nav kemyonan de û em bi rê xistin. Tangajoyan welê guhdariya emirê Romel dikir, te digot qey ew li ser erdekî rast dimeşîyan û menawre çêdikirin.

Rojê pê de nûzêlendi û qewetên Efrîqa nivro gule û xumbereyên xwe li me dibarandin. Van bombardimanan herketên dijmin diwarqilandin. Yê me gava bomberdîmanên xwe dişîdand, tangên elemani disekinîn û esker dikelîn nav çal û kortalan. Carekê guleke me ket nizingî kemyona ko em lê bûn.

Em jî ji kemyonê peya bûn; me jî ji xwe re kortalek kola.

Romel li rex me bû. Bani min kir û gote min: « Ji min re jî kortalekê bikole ». Minê çî bikira, min jî Romel re jî çalek kola. Romel ket ê; lê ew ne eciband. Jê derket û gote min ko kortal ne bes kûr e; û teng e. Min jî nû ve dest bi kolana kortala Romel kir.

Wext jî bû bû nivro. Şer jî bi hewayê re germ dibû. Elemanan rahiştê fîrqa efrîqanî a pêncan.

NOQAREKE INGLÎZÎ DI BEHIRA SPÎ DE

VAPOREKE NÛ JI DESTEGAHÊ DATÊTE BEHIRÊ

Firqa me bi mërani li ber êrişa elemanan dişekini û car caran radibû berhicûman ji û bera dijminê xwe dida.

Herçî em hêsir emiri me kirin ko em xwe bidin paş û xwe bigehînin piyadan. Herçî Romel weke berê li ser tanga xwe ji bejinan rep sekini, bi xwînsarî emirên xwe dida; carina peya dibû û di nāvbera eskeran de diçû û dihat, û xwe digîhande herkesî.

Vê carê em kiri bûn timobileke girtî; me dora xwe ne didît. Lê şer her û her germtir dibû. Gule û berik, pey hev di ber û di ser serê me re derbas dibûn. Demeke welê hat ko kemyona me sekini û em li ser zikê xwe, li erdê pehin bûn. Guleke me di ber me re hori û hingafte tangeke elemani. Tang wek qalikê kisokî li xwe wergeriya, û beriya ko peyayên wê jê derkevin, ser hev de tepisi, şikest û çû... bû ax û xwelî.

ESKERÊKÎ RŪSÎ XWARINA HEVALÊN XWE ÇÊDIKE

HÊŞTIRSIWARÊN FRENSA AZA DI DORA TIDMIRÊ DE MENAWRAN ÇÊDIKIN

MÊVANÊKÎ

GELEK Î MEZIN E, JÊ RE DEH
KEÇIK DIVÊTIN

Adet û exlakê miletan xerib in; ne wekehev in. Tiştê ko cem qewmekî qenc e, ev tişt bi xwe carina cem qewmekî din ne qenc e; xirab e; û ji ber vaji ve.

Di Pesîfîka nivro û di di nivrorohelatê Ewîstralayayê de giraveke îngilîzan heye jê re Nûzêland dibêjin. Xelkê vê giravê melêzî ne. Di sala 1350î de qederê 700 melêzî bi hewdine adetî hatine vê giravê û ew vegirtine. Ji van 700 zilaman qewm û qebîle çêbûn û piştê xelk bi eşiran lewa bûn û şer û berberî kete nav wan. Ev eşîr adetên kevin bi xwe re hilanî bûn û di şeran de goştên hev dixwarin.

Çend caran hin ewropayîyan dil kir ko dakevin giravê. Lê xelkê giravê bera wan dida û ew bi şûn de vedigerandin. Di sala 1840î de îngilîzan daket giravê û ew vegirt.

Xelkê Ewropayê adetine xerib, di vî welatî de dîtine. Lê ji hemîyan xerib-
tir biserhetiya mibeşîrekt ye. Mibeşîr ji keşeyên

LI NORVÊJÊ PIŞTÎ BOMBARANÊKÊ ŞEWATÊN BENZÎNÊ

protestan re dibêjin yên ko di dinyayê de digerin û xelkê li diyaneta İsa pêxember hişyar dikin û dixwazin wan bikin tsewiyên protestan.

piştî ko îngilîzan girav vegirt keşekî englîkan çû Nûzêlandê da ko xelkê bîne ser rîya rast û ser rîya İsa pêxember.

Keşe, keşekî tîrtire û xeftanekî bi xeml û xêz li ber bû. Herwekî di çîtrokan de dibêjin; wehşiyên Nûzêlandê gava ew dîtî, ji xwe re gotin, ev mêvanekî kîjan padişahî ye. Hema

«BLACKBURN BOTHA» TIPEK JI BOMBARÊJÊN ÎNGILÎZÎ

vanekî ûde ye, Xwedê zane ji kû têt û kurê kîjan padişahî ye. Hema

rabûn jê re xwarineke padişahan çêkirin. Seyektî avê kuştin, goştê wî kelandin û danîn ber mêvanê xwe. Dora firaxê jî jî sedefên behirê tijî kirin.

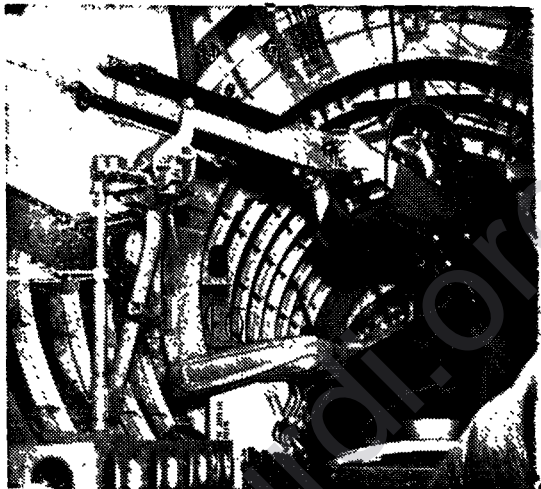
Piştî xwarinê, qewm û qebîle gihane hev; jê re strandin û reqîstn. Keşe jî bivê neyê kêfa xwe jî her tiştî re tanî û serê xwe dihejand; heçko digot, min jî we gelek minet e.

Piştî ko roj çû û taria şevê daket dinyayê rabûn û keşe birin koxikekê de û li gora adetên xwe jê re keçikeke delal jî rêkirin da ko bi şev xizmeta wî bike. Lê gelek ne hort keçik bi qîr û girî vegeriya û gote xelkê xwe: Mêvanê me e mezin ez bi der kirim.

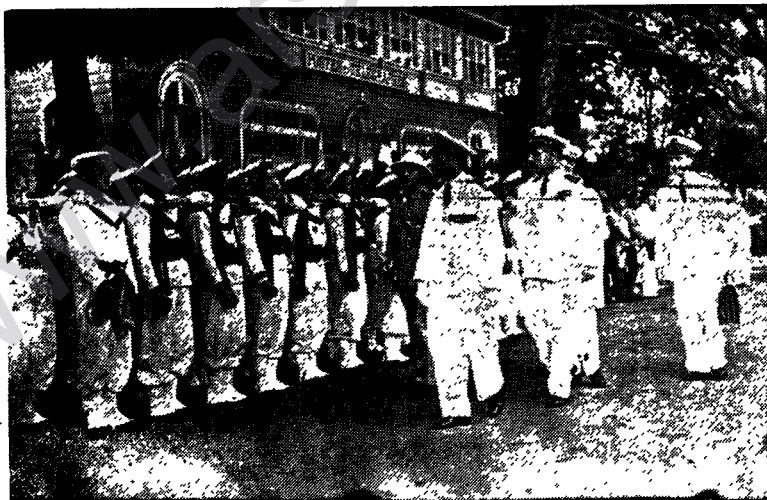
Eqilmandên qebîlê gihane hev û şewrekê danîn û gotin: Qisûr jî me ye, jî mêvanekî evçend wezin re ne diviya bû em bi tenê keçikekê rêkin; mêvanê me jî lewre xeyidiye. Rabûn, vê carê jî mêvanê xwe re deh keçik şandin.

Lê piştî bihnêkê ev her deh keçik jî bi şûn de vegirriyan û gotin: Mêvanê me li me jî hate xezabê û em jî qewirandin.

Eqilmend dîsan gihan hev. Vê carê gotin mêvanê me mirovekî nezin e, lê tî dîn e; dev jê berdan û nema xatirê wî zanin.

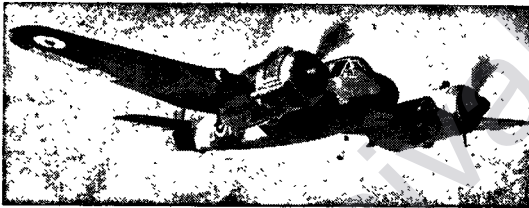
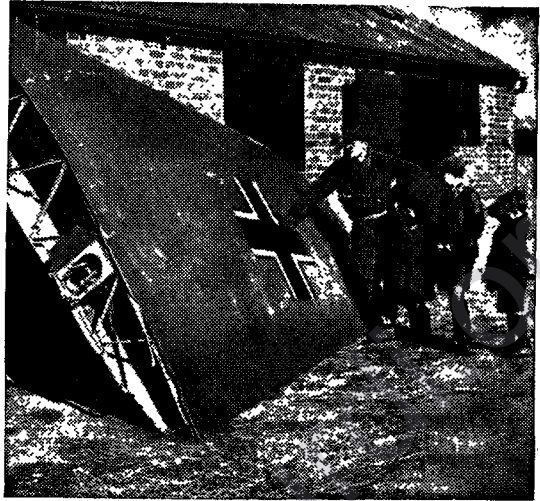
TOPÊN BALAFIREKE INGILÎZÎ AGIR DIKIN

EMÎRAL « D'ARGENLIEU » KUMÎSERÊ BILIND YA FRENSA AZA DI PESIFIKÊ DE

BALAFIR

Emrê balafiran ne pir î dirêj e. Ew riya salan di rojan de didin lê ev lezbûn bi wan re gelek dom nake. Wek teyreki, heke xurdekek bi baskên wan ve bû zû dikevin erdê. Klîşa tenîştê yek ji wan balafiran şanî dide.

BOMBAVÊJ

Bombanêjek ji bombavêjên îngilîzî. Ji vî texlîti re « Beam tighite » dibêjin.

TOPÊN PERAVÎN

Îngîltere dora girava xwe ji ber hicûmeke elemanî gelek asê kiriye, û cih cih topine dûravêj danine peravên xwe. Klîşa me topçikî şanî dide. Topçî bi dîrebinê nişanê digire.

REŞBELEK

Ji XORT û MÎRZAYÊN KURDISTANA
NÎVRO, LI IRAQÊ

Yên ko ji Ronahiyê re ji Beşda, Hevlêr, Dihok, Amedi, Zaxo, Ranya, Şilêmani, Akire, Kerkûk, Etrûş û ji Rewandîzê nivisandîne:

Xort û mîrzeyên delalî Min kaxezên we girtine û ez bi wan gelek kêfweş û dilşa bûme. Ji ber ko min nikarî bû li kaxezên we yeko yeko vegerinim, min jî we hêvi ye, van xêzikan li şûna bersiva (cihab) kaxezên xwe bigirin.

Ronahî jî weke Hawarê her zarê kurdî dê belav bike; çî kurdmancî çî babanî.

Ji xwe Hawar jî ji 15ê Nisana 1941ê û jî nû ve dest bi derketinê kiriye û heta niho 19 hejmar belav bûne. Hejmara Hawarê a 45an li 20ê Hizêranê bi der çûye.

Ez jî we hêvi dikim nivisarên xwe bi tipên me ên kurdî, paqij û jilhevêqelandî binivîsinin, da ko ez wan bikarim weke xwe bixwînim û tîkim Hawar û Ronahiyê.

Herçî kiriyariyên Hawar û Ronahiyê, jî bo Iraqê, kiriyariya heryekê, bi 750 fîlsan e.

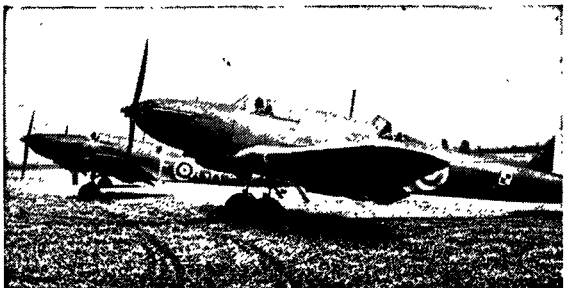
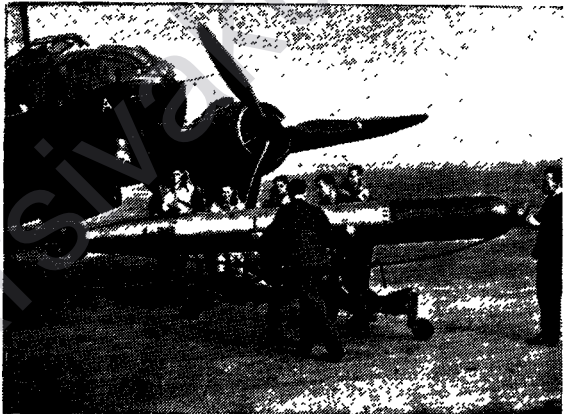
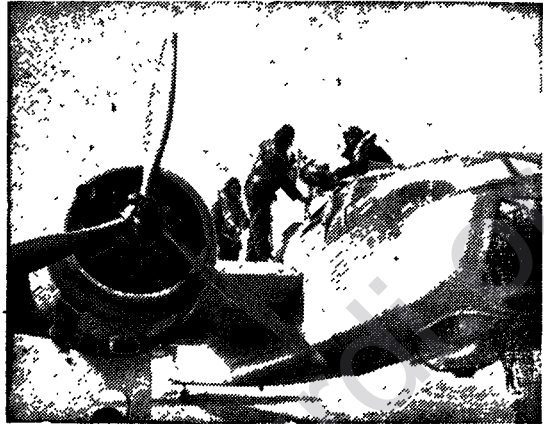
XWEDIYÊ RONAHIYÊ

KLÎŞEYÊN VI RÛPELÎ:

1 — Bombavêjeke îngilîzî beriya ko bi firê keve.

2 — Li balafireke îngilîzî, jî tipê « Beau-fort » torpilekê siwar dikin.

3 — Du balafirên polonî di wargehekî îngilîzî de.

TORPİL

Torpil ew çekên behiri ne ko ji noqar û torpiyoran têne avêtin. Ew bi xwe bi perwaneyên xwe ber bi armancê ve diçin û dihingivînin wê. Klişa me ji par re perwaneyên torpilan şanî dide.

TANG

Klişa me tangeke ingilîzî, ji texlîtê Velentîn şanî dide. Velentîné berê xwe daye dijmin û di nav agir û dûmanê de telba pêş dîke.

RÛSYE

Klişa tenîstê menzerêk ji qada şerê ûris şanî dîke. Eskerên rûsî piştî şerêkî talan û yextirne dane hev û wan dijmerînin.

ZABITEKÎ RÛSÎ BERIYA ÊRÎŞÊ N'AV DI FSKERÊN XWE DIDE

DI LÎBYAYÊ DE ESKERINE INGİLİZÎ LI TANGÊKE DIJMIN TEMASA DIKIN

JI REXDAYÊ:

YANEYI SERKEWTIN

Em cemiyete roji 1-4-1942 le Beşa kira-yewe û heyeti tesis-yeyi nadi ibaret in le em zatane: Marûf Ciyawik beg, Mihemed Eli beg, Arif beg Pijderî, Ehmed beg Zehawî.

Heyeti azayi taze ibaret in le em zatane: Emin Zeki beg, Hisên Fewzi paşa, Eli Kemal beg, Evdilah Litfi beg, Seid beg Qezaz, Kerkûklizade Ehmed axa û Beşir Mişîr beg.

Heyeti idare: Emin Zeki beg, reis. Marûf Ciyawik beg, mûtemed. Eli Kemal beg, mihasib û sendûqemîni. Seid Zeki beg, sekretêri heyeti idare.

Şairê Soron, Goran di menzûmeke xwe de (Hawar: 10, rûpel: 5) dibêje:

Be komel bigirin gewî le [Hawar]

Komel celb eka riqeti barî

Ji komelê mexsed civat û veklun e. Civat û yekbûn xurtî, jihevûn qelsî û perîşanî ye. Ji lewre bi-çî awayî be gava kurd digehin hev xurt û gewî dibin. Yaneya Serkewtinê madam civatek e, di navbera kurdan de ew werisekî bihevguêdanê ye. Ji lewre Ronahî vê civatê pîroz dîke û jê re jiyîneke dirêj û emreki kamiran daxwaz dîke.

KLÎŞEYEN VÎ RÛPELÎ:

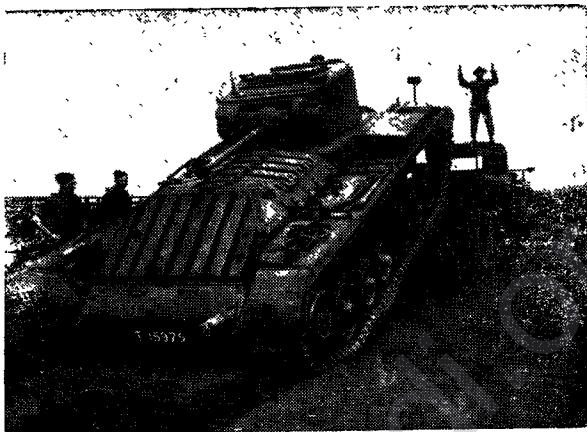
1 — Eskereki çini xwe jî ber balafran bi çiqlên daran veşartîye.

2 — Di Ingîlterê de fabrikeke siîr.

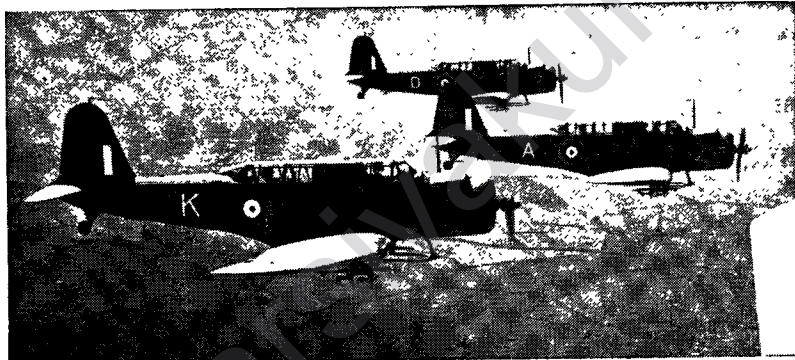

TANG

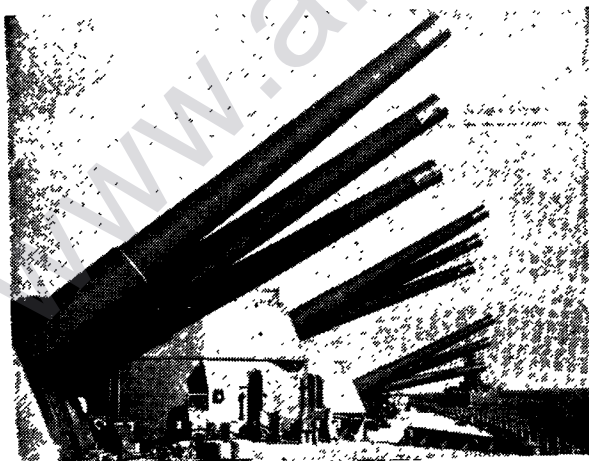
Tang, ev çekên xurt digel xurtiya xwe kêmeş in. Ji lewre wan li kemyon û li fergonên rêhesinê siwar dikin û ji qadekê dibin qadeke din. Di klîşa me de tangeke inglîzî e giran li kemyonekê, siwar dikin.

B A L A F I R Ê N

E M Ê R Î K A N Î

TOP

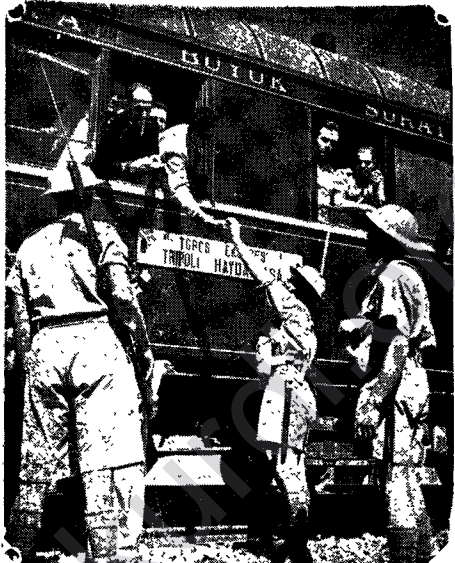
Berê top du texlit bûn; topên bejê û yên behirê. Îro topên hewayî ji bi wan ve zêde bûne. Klîşa me topine behirî şanî dide. Ev topên ha topên krewzoren inglîzî Rodvey in.

ÇEKËN NÛ

Di vi şerî de her û her qala çekên nû dikin.

Piştî ko japon ketine şer qala noqarinê nû kirin; noqarine japonî. Ev noqar gelek hûr in û wek balafiran van noqaran li vaporan siwar dikin. Vapor dema nîzingî li armancê dikin noqarên xwe dadihelînin behîrê. Noqar ber bi armancê diçin, bi karê xwe radibin û vedigerin vapore xwe. Di van noqaran de du torpil û du peya hene. Di pira noqarê de ji 150 kilo madeyên teqandinê hene. Piştî ko noqarê torpilên xwe berdan heke riya vegeerê bi dest ne ket xwe li armancê diqelibîne, ew 150 kilo dinamît diteqin û noqar digel armanc û her du peyayên xwe berhewa dibe. Yanî ew her du peya intihar dikin.

Li gora nûçeyên ko ji Emêrikê tèn emêrikani ji bo guhastina esker û çekên wan balafirine xwesar çêdikin. Bedena van balafiran li şûna elûmînyom ji textê — kontrplakê — tête çêkirin.

ESKERÊN BRITANÎ LI BER TRËNA EKSRËS

Ev balafir wê bikarin di salekê de di navbera Emêrike û Behira-spi de çil carî sefer bikin. Herçî vaporên barkêş îro di navbera her her du cihan de li salê ji sê caran bêlir nika- m sefer bikin. Heta salekê di destê Emêrikê de ji van balafiran ewçend wê hebîn ko bikarin 12 milyon esker biguhêzinin.

Di şerê Kerçê de elemanan bombeke nû bi kar êxist. Ev bombe ji balafiran têne avêtin.

Di bombê de madekî welê heye ko hekzoyênê edim dike. Mirov di hewake bê hekzoyên de nikare bijî; dev û difina wî xwîn dike û mirov dimire.

NORT Û KEÇIKËN DEWLETEN ŞEREVANÎ, LI LONDRE, DI ŞAHÎNLÎTÎ DE

TANGINE BRITANI DI TALİMGAHEKE INGİLİSTANÊ DE MENAWRAN ÇÊDIKIN.

DI RIYÊN TOBRIQÊ DE HÊSİRINE TALYANI. EV HÊSİR DIÇIN AŞXANÊ.

TOPËN BALAFIRŞIKEN YEKE TALYANÎ AVËTINE ERDÊ Û AGIR PÊ XISTINE.

HEJMARA HAWARÊ A 45AN LI 20Ê HIZÊRANÊ BELAV BÛYE, LÊ BIGERIN

Kiriyariya Ronahiyê : 500 qirûşên sûri.

Xwedî û gerinendeyê berpirsiyar : Mir Celadet
Ali Bedir-Xan . Şam—Suriye
Directeur Propriétaire : Emîr Djêladet Aali
Bedir-Khan. Damas—suriye